

EIKENWEERSCHIJNZWAM *INONOTUS DRYADEUS* (PERS.: FR.) MURR.

Tekst – P.-J. Keizer (Nederlandse Mycologische Vereniging)

Herkenning

Karakteristiek: De eikenweerschijnzwam is een grote en dikke, zijdelings aan de voet van oude eiken groeiende houtzwam. De hoed kan wel 30 cm breed en 5 tot 10 cm dik worden. De bovenzijde is bleek beige-bruin en evenals de zijrand bij vers groeiende exemplaren bedekt met bruine druppels. De onderzijde is bezet met bruinige poriën die van binnen bleek gekleurd zijn, wat bij “inkijk” een eigenaardige weerschijn oplevert. De groep van de weerschijnzwammen ontleent hieraan zijn naam.

Beschrijving: Hoed bij uitgegroeide exemplaren tot meer dan 30 cm breed, 5 tot 10 cm dik en tot 20 cm afstaand, zijdelings aan de boom gehecht, halfcirkelvormig of breed tongvormig, met een dikke afgeronde aangroeirand, bij aanhechting wat versmald, oppervlak fluwelig, bleek beige-bruin, evenals de aangroeirand bedekt met talrijke druppels met donkerbruine waterige vloeistof. Deze druppels laten later putjes achter in het vruchtlichaam. De poriën aan de onderzijde zijn klein, 4 - 6 per mm, bleek bruinig met bleek gekleurde binnenwand. Vruchtvlies licht roestbruin en relatief zacht. Het sporenpoeder is crèmekleurig. Geur en smaak schimmelig. Het vruchtlichaam is eenjarig en sterft binnen het jaar af. Het verkleurt dan tot donker roestbruin en valt na verloop van de tijd van de boom. Na een jaar kan men soms de zwartbruine restanten van het vruchtlichaam nog vinden.

Te verwisselen met

In verse toestand is verwisseling met andere soorten onwaarschijnlijk omdat er aan de voet van oude eiken geen andere grote bleekbruine houtzwammen met bruine druppels zijn. Oude vruchtlichamen zijn mogelijk te verwarren met de eikenvuurzwam *Phellinus robustus*, die echter vruchtlichamen heeft die zeer hard zijn en gewoonlijk hoog in de boom zitten. De essenzwam *Perenniporia fraxinea* is ook bleek gekleurd; deze is echter aanzienlijk dunner, hard en zonder bruine druppels.

Biotoop

De eikenweerschijnzwam groeit uitsluitend aan de voet van oude (doorgaans meer dan 100 jaar) eiken. Het meest is de soort in parken en landgoederen te vinden, een enkele keer ook in het bos of op laanbomen langs wegen. De reden voor het voorkomen in parken en landgoederen is dat daar de meeste oude eiken te vinden zijn. Mogelijk treden daar door maaiwerk wat vaker beschadigingen aan de stam op, waar de infectie van de boom door de zwam kan beginnen. Het meeste frequent is de eikenweerschijnzwam op eiken op kleibodems.

Levenswijze

De Eikenweerschijn is een biotrofe parasiet, dat wil zeggen dat hij alleen op levende bomen groeit. Na een aantal jaren sterft de eik, maar dit proces kan vele jaren lang duren. De zwam breekt het hout af, waardoor de stabiliteit van de boom uiteindelijk nadelig wordt beïnvloed.

Inventarisatie

Inventarisatie van de eikenweerschijnzwam is eenvoudig: het langs de oude eiken lopen in de periode augustus tot en met november is afdoende om de zwam te ontdekken. Oude vindplaatsen kunnen op deze wijze jaarlijks gevolgd worden. De eikenweerschijnzwam vormt niet elk jaar vruchtlichamen.

Verspreiding in Europa

Overal binnen het areaal van de zomer- en wintereik komt de eikenweerschijnzwam voor, van Zuid-Scandinavië tot aan het Middellandse Zeegebied. Aangezien deze soort alleen op oude bomen groeit is hij overal zeldzaam.

Verspreiding in Nederland

In Nederland komt de eikenweerschijnzwam alleen voor waar oude eiken staan. Dat is verspreid over het gehele land, met een duidelijk minder voorkomen in het uiterste noorden en westen. Vanwege de standplaats is de soort wat algemener in het midden en midden-westen van het land, bijvoorbeeld in het Utrechtse landgoederengebied langs de Vecht en de Kromme Rijn.

Verspreiding van de eikenweerschijnzwam voor (cirkel) en vanaf 1980.

Trend

De eikenweerschijnzwam is altijd een vrij zeldzame soort geweest, met een matige achteruitgang sinds 1980. Het grotere aantal stippen op het kaartje 'na 1980' geeft geen vooruitgang weer, omdat dit gebaseerd is op een veel groter aantal paddestoelenwaarnemingen.

Bedreigingen

Wanneer er onvoldoende oude eiken zijn, kan de eikenweerschijnzwam niet leven. Een mogelijke bedreiging op lange termijn is wanneer er niet voldoende eiken worden bijgeplant in parken en landgoederen. Dat kan het geval zijn als andere boomsoorten meer in de mode zijn dan eiken.

Een meer actuele bedreiging is dat bomen met een zwamaantasting vaak meteen worden gekapt. Beheerders of eigenaren van de bomen doen dat vanwege de aansprakelijkheid voor de schade die door de boom wordt veroorzaakt.

Beheer

Belangrijk voor zwammen die aan grote oude bomen gebonden zijn, zoals de eikenweerschijnzwam, is het om bomen zo lang mogelijk te laten staan, ook al zijn ze oud en kwijnend. Op mogelijk gevaarlijke plaatsen moet dan een jaarlijkse controle gebeuren van de gezondheidstoestand en de stabiliteit van de boom. Op ongevaarlijke plaatsen hoeft helemaal niets te gebeuren.

Kansen

Het is van belang dat beheerders van bomen een boom met een zwamaantasting niet direct kappen, zonder zich te verdiepen in de soort zwam die aanwezig is. Beter is het een afweging te maken welke soort de aantasting veroorzaakt en van de omvang van en de kans op eventuele schade. Op grond hiervan kan een besluit vallen om een boom al dan niet te vellen.

Voor de lange termijn is het noodzakelijk dat er voldoende oude eiken zijn. Daarom is het zaak om op tijd te beginnen met het verjongen van eikenopstanden in geschikte gebied.

Literatuur

Ryvarden, L. & Gilbertson, R.L. 1993. *Europea Polypores*. Fungiflora, Oslo, Norway.

Jahn, H. 1990. *Pilze und Bäumen*. 2e Aufl. Patzer Verlag, Berlin, Hannover.

Eikenweerschijnzwam *Inonotus dryadens*. Foto: Peter-Jan Keizer.

Biotoop eikenweerschijnzwam, oude eikenlaan op landgoed. Foto: Peter-Jan Keizer.